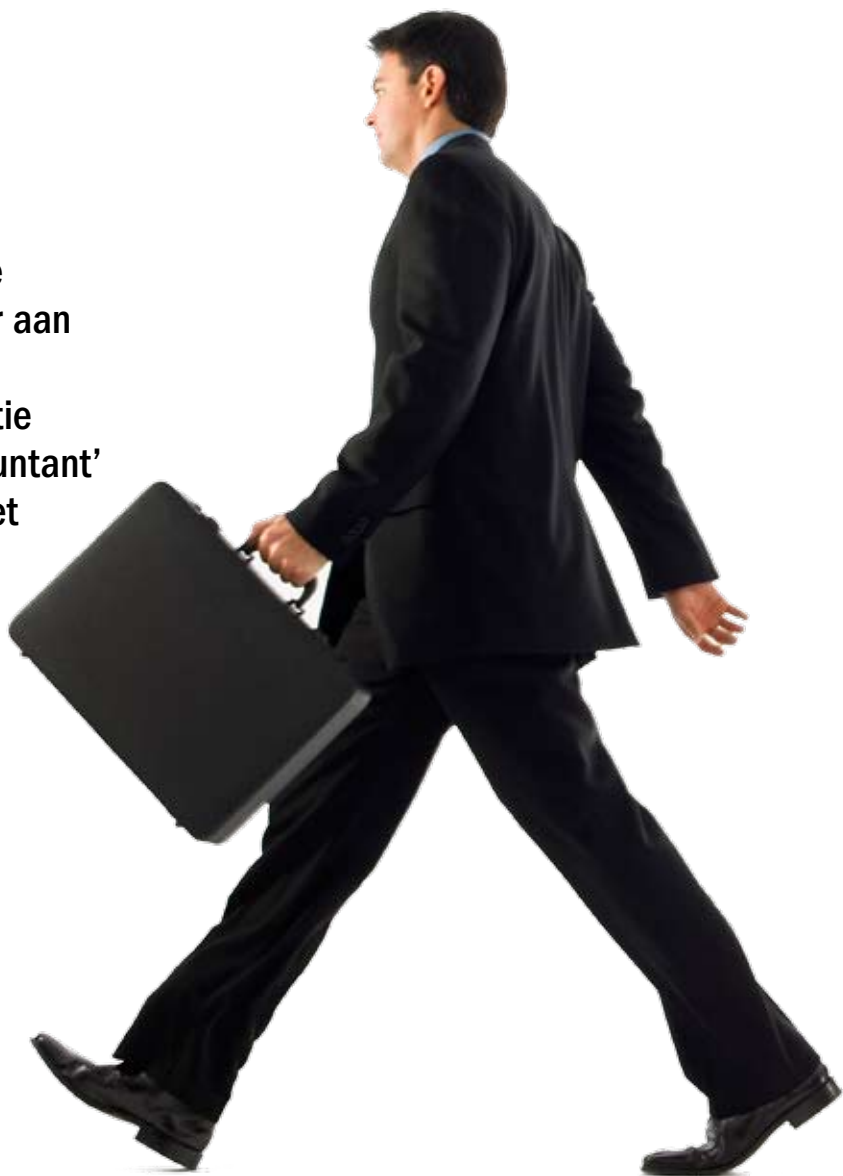

Accountantshonoraria in de jaarrekening: 2009

Onduidelijkheden over de wettelijke rapportage-vereisten resulteerden in de jaarrekeningen over 2008 in een waaier aan manieren om de accountantskosten te verantwoorden. In 2009 blijkt die situatie weinig veranderd, constateert 'de Accountant' in een nieuwe inventarisatie, al krijgt het 'NIVRA-model' voorzichtig meer navolging.

TEKST ERWIN BREIJ* | BEELD CORBIS

Ondernemingen moeten vanaf boekjaar 2008 in de toelichting bij de jaarrekening de accountantshonoraria vermelden. Deze regel uit de Europese Achtste Richtlijn is in Nederland geïmplementeerd in artikel 2:382a BW. Het wetsartikel zorgt echter voor nogal wat verwarring, onder andere vanwege de verwijzing naar de 'externe accountant' en de 'accountantsorganisatie' uit de Wet toezicht accountantsorganisaties (Wta).**

Het NIVRA bracht daarom in februari 2009 een niet-bindende 'NIVRA-wijzer' uit, waarin een aanbevolen wijze van vermelding van accountantskosten in de jaarrekening wordt gegeven.

NIVRA-WIJZER

In 2008 rapporteerden vijftien*** van de 44 NV's volgens, of geïnspireerd op, de NIVRA-wijzer, zo bleek vorig jaar in een

Bij vijf ondernemingen bedraagt het adviespercentage dertig procent of meer. In 2008 waren dat er nog dertien.

inventarisatie door 'de Accountant' (oktober 2009, pagina 30). In die situatie is weinig veranderd, leert een rondgang langs de jaarrekeningen over 2009 van de 48 ondernemingen in de AEX- en Midkap-indices. Wel lijkt het 'NIVRA-model' heel voorzichtig bezig aan een opmars. De cijfers blijven echter bescheiden.

In 2009 rapporteren negentien van de 43 NV's volgens, of geïnspireerd op, het NIVRA-model, vier meer dan in 2008. Industrieel toeleverancier Aalberts Industries, geneesmiddelenleverancier Mediq en BinckBank gebruikten in de

jaarrekening over 2009 voor het eerst het NIVRA-model. BinckBank splitst echter de adviesdiensten niet uit. ASM International geeft nu wel alle in de NIVRA-wijzer aanbevolen informatie, maar in de vorm van tekst in plaats van een tabel. Chemieconcern DSM deed dat in 2008 ook, maar is inmiddels overgestapt op een, overigens iets afwijkende, tabelvorm, wat de leesbaarheid aanzienlijk ten goede komt.

Het gros van de overige ondernemingen hanteert dezelfde wijze van informatieverschaffing als in 2008. Drie bedrijven rapporteren alleen de bedragen van de accountantsorganisatie, vier bedrijven doen dat alleen voor het hele netwerk en bij zes bedrijven is niet duidelijk of de cijfers de accountantsorganisatie of het netwerk betreffen. Bij de elf resterende ondernemingen zijn alleen de auditkosten uitgesplitst in accountantsorganisatie en netwerk of worden andere varianten gehanteerd.

Voorzichtigheid blijft dus geboden bij het vergelijken van de cijfers, zo veel mag duidelijk zijn.

AUDITADVIES

Vorig jaar bleek dat over boekjaar 2008 drie ondernemingen, anders dan voorgeschreven, geen opgave deden over de betaalde advieskosten. Van deze drie doen Aegon en BinckBank dat nu wel. Baggerbedrijf Boskalis Westminster rapporteert als enige ook in 2009 niet over de advieskosten.

Wat opvalt als we de verhoudingen auditkosten-advieskosten bekijken is dat in vergelijking met 2008 het adviespercentage nu bij aanzienlijk minder ondernemingen dertig procent of meer bedraagt: vijf ondernemingen van de 43 in 2009, in 2008 waren dat er nog dertien van de 44. ▣

In 2008 rapporteerden vijftien NV's volgens de NIVRA-wijzer. In 2009 negentien.

Top 20 Accountantshonoraria in de jaarrekening 2009 (AEX, AMX, € mln.)

Onderneming	NL NV?	Accountant	Audit	Audit-related	Totaal audit	Belastingadvies	Overig advies	Totaal advies	Totaal	Verhouding audit/ad-vies (%)	Opmerkingen
ING	Ja	E&Y	35,0	6,0	41,0	2,0	2,0	4,0	45,0	91/9	(4)
Aegon	Ja	E&Y	24,0	2,0	26,0	0,0	0,0	0,0	26,0	100/0	(4)
Unilever	Ja/Nee	PwC (NL & UK)	19,0	0,0	19,0	2,0	1,0	3,0	22,0	86/14	(6)
Philips	Ja	KPMG	16,3	1,2	17,5	0,9	1,3	2,2	19,7	89/11	(4)
KPN	Ja	PwC	9,4	3,1	12,5	0,9	0,0	0,9	13,4	93/7	(5)
Heineken	Ja	KPMG	7,5	0,8	8,3	1,6	1,8	3,4	11,7	71/29	(1)
Akzo Nobel	Ja	KPMG	10,3	0,6	10,9	0,4	0,3	0,7	11,6	94/6	(8)
TNT	Ja	PwC	4,0	3,0	7,0	1,0	1,0	2,0	9,0	78/22	(6)
DSM	Ja	E&Y	4,5	0,6	5,1	2,0	0,7	2,7	7,8	65/35	(1)
SNS Reaal	Ja	KPMG	3,5	0,6	4,2	0,5	1,7	2,2	6,4	66/34	(1)
Reed Elsevier	Ja/Nee	Deloitte (NL & UK)	5,1	0,0	5,1	0,8	0,6	1,3	6,4	79/21	(3)
Delta Lloyd	Ja	E&Y	4,1	1,1	5,2	0,0	0,1	0,1	5,3	98/2	(2)
BAM Groep	Ja	PwC	4,6	0,1	4,7	0,2	0,3	0,5	5,2	90/10	(7)
Wolters Kluwer	Ja	KPMG	3,6	0,3	3,9	1,3	0,0	1,3	5,2	75/25	(1)
Randstad	Ja	PwC	4,4	0,5	4,9	0,2	0,0	0,2	5,1	96/4	(3)
Ahold	Ja	Deloitte	4,7	0,1	4,8	0,0	0,0	0,0	4,8	99/1	(1)
Imtech	Ja	KPMG	3,0	0,2	3,2	0,7	0,6	1,2	4,4	73/27	(1)
Heijmans	Ja	KPMG	2,9	0,9	3,7	0,5	0,2	0,7	4,4	85/15	(1)
Arcadis	Ja	KPMG	2,1	0,2	2,3	0,5	0,4	0,9	3,2	72/28	(1)
Nutreco	Ja	KPMG	2,2	0,4	2,6	0,1	0,1	0,2	2,8	93/7	(4)

- Lijst exclusief buitenlandse vennootschappen.
- Bedragen per dienst zijn de totaalbedragen van het netwerk, voor zover beschikbaar.
- Optellingen kunnen afwijken door afrondingen. Bij afgeronde bedragen is de verhouding audit/advies berekend op basis van de oorspronkelijke niet afgeronde cijfers.

Opmerkingen

- (1) Geïnspireerd op/volgens NIVRA-wijzer
- (2) Alleen bedragen accountantsorganisatie
- (3) Alleen netwerktotalen
- (4) Onduidelijk of het om de accountantsorganisatie gaat of om het hele netwerk
- (5) Netwerkbedragen uitgesplitst, voor accountantsorganisatie alleen totaalbedrag
- (6) Alleen auditkosten uitgesplitst naar accountantsorganisatie en netwerk
- (7) Audit related, belastingadvies en overig advies alleen weergegeven voor accountantsorganisatie. Audit zowel voor netwerk als voor accountantsorganisatie
- (8) Onderscheid 'Nederland - netwerk'

Bij buizenproducent Wavin bedragen, net als vorig jaar, als enige bedrijf de advieskosten meer dan de helft van de totale accountantskosten. Bij chipmachine-fabrikant ASML, DSM, SNS Reaal en dienstverlener aan de olie- en gasindustrie SBM Offshore ligt het percentage advieskosten tussen de 31 en veertig

procent. Uit het totaaloverzicht van de kosten voor accountantsdiensten blijkt dat absolute auditkosten voor de 39 desbetreffende ondernemingen samen voor 2009 aanzienlijk zijn gedaald ten opzichte van 2008. Het percentage auditkosten is niettemin iets gestegen, dankzij een flinke afname van de kosten

voor overig advies. Dit strookt met het beeld zoals de grote kantoren dat schetsten bij de presentatie van hun jaarresultaten over 2008/2009. Enerzijds prijsdruk op auditwerkzaamheden en anderzijds verminderde afname van adviesdiensten als gevolg van de economische crisis. □

Top 10 adviespercentages 2009 (AEX, AMX)

Onderneming	Accountant	Totaal audit	Totaal advies	Totaal	Verhouding audit/advies (%)	Opmerkingen
Wavin	KPMG	1,2	1,6	2,8	43/57	(1)
ASML	Deloitte	1,3	0,7	2,0	60/40	(3)
DSM	E&Y	5,1	2,7	7,8	65/35	(1)
SNS Reaal	KPMG	4,2	2,2	6,4	66/34	(1)
SBM Offshore	KPMG	0,7	0,3	1,0	69/31	(4)
Heineken	KPMG	8,3	3,4	11,7	71/29	(1)
Arcadis	KPMG	2,3	0,9	3,2	72/28	(1)
TomTom	Deloitte	1,2	0,4	1,6	73/27	(5)
Imtech	KPMG	3,2	1,2	4,4	73/27	(1)
Wolters Kluwer	KPMG	3,9	1,3	5,2	75/25	(1)
AMG	E&Y	0,5	0,2	0,7	75/25	(2)

- Lijst exclusief buitenlandse vennootschappen.
- Bij deze tabel moet bedacht worden dat van een aantal van de 43 onderzochte NV's de netwerktotalen niet beschikbaar zijn omdat alleen de bedragen van de accountantsorganisatie worden vermeld, of onduidelijk is of het om netwerktotalen gaat.
- Bij afgeronde bedragen is de verhouding audit/advies berekend op basis van de oorspronkelijke niet-afgeronde cijfers.

Opmerkingen

- (1) Geïnspireerd op/volgens NIVRA-wijzer.
- (2) Alleen bedragen accountantsorganisatie.
- (3) Alleen netwerktotalen.
- (4) Onduidelijk of het om de accountantsorganisatie gaat of om het hele netwerk.
- (5) In de toelichting wordt voor aanvullende informatie verwezen naar verslag van de rvc. Boven de tabel in dit verslag wordt gesteld dat het om diensten gaat van de accountantsorganisatie, terwijl het betreffende totaalbedrag in de toelichting wordt toegeschreven aan het netwerk.

Accountantskosten 2009: totalen AEX en AMX

(n=39)	2009		2008	
	mIn €	%	mIn €	%
Audit	165,8	74,6	195,5	72,0
Audit-related	23,1	10,4	24,8	9,1
Belastingadvies	18,5	8,3	20,8	7,7
Overig advies	14,8	6,7	30,5	11,2
Totaal	222,2	100,0	271,6	100,0

Betreft alleen ondernemingen die zowel in 2008 als 2009 genoteerd waren. Lijst exclusief buitenlandse vennootschappen en ondernemingen waar over 2008 onvoldoende gegevens beschikbaar zijn.

* Erwin Breij is informatiespecialist en web-redacteur Accountant.nl bij het koninklijk NIVRA.

** Zie voor een uitgebreide bespreking van de problemen rond deze wetgeving en onderzoek naar accountantsshonoraria onder andere: Offeren, D.H. van, T.L.M. Verdoes en J.P.J. Witjes (2010), Accountantskosten in de jaarrekening van beursgenoteerde ondernemingen, MAB, nr. 6, juni, pagina's 291-302, en Langendijk, H.P.A.J. (2010), Het accountantsshonorarium in de jaarrekening en de onafhankelijkheid van de externe accountant, in: Zicht op Schilder: ethiek, controle en toezicht, Amsterdam: UvA, pagina's 147-159.

*** In het vorige onderzoek wordt gesproken van zestien, Akzo Nobel werd daarbij meegeteld, dat bedrijf maakt echter het onderscheid 'Nederland-netwerk buiten Nederland' in plaats van 'accountantsorganisatie-netwerk'.

Zie voor de volledige tabel met alle AEX- en AMX-fondsen Accountant.nl, rubriek Feiten & Cijfers.

Alleen bij buizenproducent Wavin bedragen de advieskosten meer dan de helft van de totale accountantskosten.